

ELINTARVIKEKETJUN KAUPPATAPALAUTAKUNTA

Maa- ja metsätalousministeriö

LAUSUNTO 7.5.2018

kirjaamo@mmm.fi

Maa- ja metsätalousministeriö on varannut elintarvikeketjun kauppatapalautakunnalle mahdollisuuden lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikemarkkinalaksi. Lautakunta lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Lautakunnan rooli

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi elintarvikemarkkinalaki. Laissa säädettäisiin elintarvikemarkkinavaltuutetusta. Valtuutettu voisi antaa muun muassa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia.

Käytännössä ehdotus tarkoittaa, että elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivalta olisi päällekkäinen kauppatapalautakunnan toiminnan kanssa. Tällaisessa tilanteessa lautakunnalla ei olisi itsenäistä roolia. Päällekkäinen toimivalta olisi epätarkoituksenmukainen senkin vuoksi, että kauppatapalautakunnan ratkaisuun tyytymätön osapuoli veisi suurella todennäköisyydellä lautakunnan ratkaiseman asian uudelleen elintarvikemarkkinavaltuutetun ratkaistavaksi. Lautakunta korostaa, että itsesääntelytoimielimen tulee ensisijaisesti toimia sellaisella alueella, jossa ei ole viranomaistoimivaltaa. Päällekkäinen toimintakenttä olisi myös kustannustehokkuudeltaan heikko ratkaisu.

Lautakunta katsoo, että jos esitetty elintarvikemarkkinavaltuutetun virka perustettaisiin, itsesääntelylle eli elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan toiminnalle ei olisi tarvetta, koska sille ei jäisi itsenäistä toimintakenttää. Jos kuitenkin katsottaisiin, että elintarvikemarkkinavaltuutetusta huolimatta lautakunnalle olisi tarvetta, lautakunnasta tulisi säätää lailla. Tällöin olisi säädettävä myös siitä, miten sen rahoitus järjestetään. Lisäksi tällöin lautakunnalla tulisi olla täysin oma toimintakenttä ja päätoimiset esittelijät.

ELINTARVIKEKETJUN KAUPPATAPALAUTAKUNTA

Itsesääntelyn piirteet ja käytännön toteutus elintarvikealalla

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta perustettiin nykymuodossaan 15.3.2017. Lautakunta toimii Keskuskauppakamarin yhteydessä, koska Keskuskauppakamarilla on pitkä ja laaja kokemus elinkeinoelämän itsesääntelyssä.

Itsesääntelylle, kuten kauppatapalautakunnalle, tyypillisiä piirteitä ovat nopeus, yksinkertaisuus, joustavuus, kustannustehokkuus ja vähäinen byrokratia. Lisäksi elintarvikeketjun kauppatapalautakunnassa oleva laajapohjainen asiantuntemus on yksi itsesääntelyn vahvuuksia. Lautakunnassa on jäsenenä kolme tohtorin tutkinnon suorittanutta henkilöä, joista kaksi on professoreja ja yksi oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos. Lisäksi lautakunnassa on myös kaupan, alkutuotannon, teollisuuden ja taloudellisten asioiden syvällistä asiantuntemusta.

Kauppatapalautakunnan toimintatapa vastaa normaalia siviilioikeudellista käsittelyä ja myös muissa vastaavanlaisissa lautakunnissa noudatettavaa menettelyä. Kuulemisperiaate on yksi tärkeimmistä periaatteista. Vastaajalle varataan aina mahdollisuus tulla kuulluksi käsiteltävässä asiassa. Toisin kuin hallituksen esitysluonnoksesta voi ymmärtää asian käsittely lautakunnassa ei kuitenkaan raukea, vaikka vastaaja pysyisi passiivisena. Lautakunnan sääntöjen mukaan, kun vastauksen antamiselle asetettu määräaika on kulunut umpeen, lautakunta ottaa asian viipymättä käsiteltäväkseen ja ratkaisee sen. Lautakunta voi myös oma-aloitteisesti hankkia tarpeelliseksi katsomaansa lisäselvitystä asiassa. Tähän mennessä käsitellyissä tapauksissa, vastaaja on aina toimittanut vastauksen lautakunnalle.

Kauppatapalautakunta on toimintavuotensa aikana antanut kolme luottamuksellista lausuntoa, kaksi suositusta ja yhden kannanoton valikoimajaksoista. Suositukset ovat käsitelleet säilyvyysaikaa koskevaa sopimusehtoa päivittäistavarakaupan sopimuksissa sekä kirjallisia sopimuksia ja sopimusten yksipuolista muuttamista. Lautakunnan antamat lausunnot ovat olleet maksuttomia lausunnonpyytäjälle, eikä lausunnon pyytäminen ole edellyttänyt etukäteistä rekisteröitymistä. Alan toimijat ovat kokeneet menettelytavat joustavina ja lautakunnan helposti lähestyttävänä. Lisäksi lautakunta on voinut reagoida sille osoitettuihin asioihin nopealla aikataululla ja käytännönläheisellä otteella. Käsitellyissä tapauksissa on voitu ottaa huomioon kunkin tapauksen erityispiirteet.

ELINTARVIKEKETJUN KAUPPATAPALAUTAKUNTA

Ensimmäisen toimintavuotensa aikana lautakunta on myös luonut sähköpostiosoitteen ekka@chamber.fi, jonne elinkeinonharjoittajilla on ollut mahdollisuus vapaamuotoisesti ja anonymisti lähettää tietoa elintarvikeketjun epäkohdista. Lautakunnan toiminta on ollut poikkeuksellisen aktiivista ja tuloksellista verrattaessa sitä esimerkiksi mihin tahansa viranomaistoimintaan. Lisäksi sen saama palaute ja kiinnostus sitä kohtaan myös kansainvälisellä tasolla on ollut yksinomaan myönteistä.

Lautakunta korostaa, että vain itsesääntelyssä asioita voidaan käsitellä anonymisti. Viranomaistoiminnassa on vahva julkisuusperiaate, joten lautakunnan nykyisen kaltaista anonyymiteetin suoja ei viranomaistoiminnassa voida järjestää. Tuottajalle on tyypillistä, että se on taloudellisesti riippuvainen tietystä kauppakumppanista, kuten kaupan ketjusta tai elintarviketeollisuusyrytyksestä, jolloin sen tarve anonyymiin käsittelyyn on ilmeinen. Itsesääntelyssä yksittäisen tuottajan asema on paljon turvatumpi ja vahvempi kuin viranomaisten kanssa toimittaessa.

Kari Hoppu
professori
lautakunnan puheenjohtaja